

Historiebrev

No. 2/2022

Enerhaugen, Grønland og Tøyen historielag

April 2022

April

Da går April allerede mot slutten, og det er igjen nyhetsbrevtid. Denne gangen følger vi løpet fra Ola Narr, forbi Munchmuseet og en tur ned Tøyengata.

Ellers har det vært litt rokkeringer i nyhetsbrevets redaksjon. Terje Knudsen har kommet inn, Tor Kubberud og Marthe Glad Munch-Møller er her fortsatt.

Det er oss tre i redaksjonen som har skrevet tekstene, men det betyr ikke at det er slik det trenger å være. Send gjerne inn smått og stort. Terskelen er og skal være lav her i nyhetsbrevet.

Ellers håper jeg dere nyter våren, følger disse damenes eksempel og tar med strikketøy eller kaffekopp ut i sola. Vi sees på nytt i juni.

Hva skjer i historielaget?

Tirsdag 26/4 er det årsmøte kl 18.00 i IKM/Interkulturelt museum, Tøyenbekken 5. I tillegg presenterer forfatter og Tøyen-beboer Bjarte Breiteig sin bok «Tøyeneffekten» som han har mottatt flere priser for.

Tirsdag 10/5 skulle det vært matvandring fra Tøyen via Enerhaugen til Grønland.

- Denne har vi dessverre måttet utsette på grunn av nedleggelse.

Tirsdag 31/5 holder vi medlemsmøtet på Asylet, Grønland 28, kl 18.00. Det blir foredrag om «Syndens pøl»/Vaterland og «Dronningen av Vaterland»/Abelone.

Tirsdag 14/6 kl 18.00 byvandring i Grønlandsområdet med hovedvekt på området rundt kirken, brannstasjonen og gamle Grønland skole ved byantikvar Janne Wilberg.

Du finner mer info på hjemmesiden vår.

Løkkefotball på Ola Narr rundt 1950

Foto:
Aage
Storløkken/
Oslo Museum.
(cc by-sa)

Navn i nabolaget: Ola Narr

De fleste gater, plasser og steder har navn med tilknytning til personer, hendelser eller land(s)deler. Vi vil se nærmere på noen slike navn - noen kjente, og noen antakelig ukjente for de som ikke har reflektert over bakgrunnen for navnene. Vi vil i de kommende utgavene av historiebrev gå nærmere inn på gatenavn og stedsnavn i kjerneområdene til EGT.

Ola Narr. Et forunderlig navn. Hvordan fikk denne lille kollen sitt navn ?

Av: Tor Kubberud.

Når et kallenavn har vært lenge nok i bruk kan det til slutt havne på et bykart.

Bakgrunnen er at Ola Arnesen fra Gol reiste inn til Christiania i 1827 for å skaffe seg arbeid. Han ble ansatt som visergutt av den svenske stattholderen von Platen (dvs. øverste svenske administrator i Norge i unionstiden).

Ola skjøttet sitt arbeid godt og ble etterhvert kammertjener for grevinne von Platen. Hun krevde at Arnesen ikke bare skulle være velkledd i arbeidet, men også på fritida. Det innebar mørke silkebukser, hvite hansker, skinnende blanke lakksko og hvit skjorte med kalvekryss, altså rysjer i halsen og på brystet.

Han vakte oppsikt på byen og ble gjort narr av. Derav oppsto kallenavnet Ola Narr.

Etter endt oppdrag reiste stattholderen tilbake til Sverige. Ola ble arbeidsløs, men startet for seg selv som handelsmann. Uten at vi vet hvordan fikk han etter en tid leie land

fra Tøyen hovedgård, på et stykke flatmark sør for Carl Berners plass. Der dyrket han grønnsaker og satte opp en handelsbod. Kallenavnet hans fulgte med, og slik festet navnet Ola Narr seg til hele området opp mot Kayserløkka.

Ola Narr var som en urskog i byen. Vi som bodde i blokkene opp mot skogen brukte området i vår daglige lek. Det kunne være hyttebygging og skattejakt innimellom løvtrær og kratt. Men vi fryktet Ola Narr-gjengen som mente det var deres område og som jaktet på smågutter som kom i deres vei. Det hendte noen av oss ble fanget og bundet til trær.

Et annet minnebilde er frykten for blodigler. De holdt til i et lite tjern på toppen av Ola Narr inn mot plankegjerdet mot jernbanelinjen. Det var en «manddomsprøve» å balansere på glatte steiner langs plankegjerdet fra en side av tjernet til den andre. Når toget kom susende to meter unna på den andre siden ristet gjerdet så sterkt at det var vanskelig å holde seg fast. Da ble det til at vi plumpet uti

og måtte vasse raskest mulig opp på land. Kanskje var det ikke blodigler der. Kanskje var det bare en vandrehistorie. Men redde, det var vi.

Vinteren 1954 var det lærerstreik. Lærerne i Oslo streiket i fire uker i februar for høyere lønn. Vi småguttehoppere hadde allerede prøvd oss i de mindre hoppbakkene i området. Ola Narr-bakken var neste størrelse. Jeg hadde fått nye hoppski til jul - ekte hoppski med tre renner under. De ble innviet i Ola Narr-bakken. Bakken hadde et høyt oppmurt steinhopp og et bratt naturlig ovarenn. Vi var der hver dag i de fire ukene streiken varte. Etterhvert hoppet vi bakken ned. Det ble en inngang til min hoppkariere med deltakelse i hopprenn hver søndag i bakkene rundt Oslo om vinteren i aldersklassene 12 til 15 år.

(Kilder: Oslo byleksikon, Minnetekst ved TK)

Munchmuseet på Tøyen.

Flyfoto av Tøyen i 1995 med Ola Narr i bakgrunnen og Munchmuseet i venstre bildekant. Foto: Widerøe via oslo museum.

Munchmuseet i Bjørvika

Lastet opp til Wikimedia av Premeditated. (CC BY-SA-4.0)

Munch-museet: Den lange veien fra Tøyen til Bjørvika.

Av: Terje Knudsen.

Er du fra Tøyen så er det noen få, men tydelige elementer som du tenker på når Tøyen blir nevnt. I motsetning til det inntrykket de har som sjelden eller aldri har besøkt bydelen, så er Tøyen en av de grønne delene av Oslo. Ola Narr – eller Tøyenparken som området i dag blir kalt – og Botanisk Hage var vår tumleplass i min oppvekst. Vi gikk på ski og akte på Ola Narr, kjente museene i Botanisk Hage ut og inn, Caltex-løkka var fristedet for improviserte fotballkamper og på området mellom Helgesens gate og Finnmarksgata rett utenfor gjerdet til Botanisk Hage var det sirkus og revyer om sommeren og hockey-bane om vinteren. Området var rikt på geologiske hemmeligheter og vi gravde og hogg fram et antall forhistoriske og forstenede trilobitter (utdødde leddyr) mange millioner år gamle. Vi leverte dem til geologisk museum og fikk en kalender for våre funn.

I 1963 fikk vi i området enda en attraksjon – Munch-museet på Tøyen. Som medlem av Tøyen skoles guttemusikkorps tok jeg del i evenementet, hvor også kong Olav kastet glans over åpningen. Munch-museet ble for meg starten på en interesse, ja kanskje besettelse, da Munchs bilder ble tilgjengelige rett bort i gata fra leiligheten i Sexes gate. Særlig Rolf Stenersens «Edvard Munch. Nærbilde av et geni» hadde stor påvirkning på et guttesinn. Jeg skrev særoppgave om Edvard Munch på realskolen og kom aldri ut av Munchs påvirknings-sfære.

Arven etter Munch levde i mange år en usikker tilværelse inntil man besluttet å bygge Munch-museet på Tøyen. 20 tomter i byen var til vurdering, og valget falt rundt 1950 på en tomt ved Botanisk Hage på Tøyen.

Bygget ble finansiert av inntekter fra Oslo kommunale kinoer og tegnet av de unge arkitektene Gunnar Fougner og Einar Myklebust. Arven etter Edvard Munch var på rundt 1100 malerier, 15500 grafiske blad fordelt på 700 motiver, 4700 tegninger samt 6 skulpturer, fotografier, verktøy, rekvisita og møbler.

Behandlingen av Munchs gave til Oslo kommune er en annen, lang og miserabel historie. Elementer er dårlig innelima i museet, dårlig kapasitet til å vise Munchs arbeider, tyverier, sikkerhet, og generelt vedlikehold av museet. For å bygge ut måtte man ty til japansk sponsor. Det virker som om Oslo kommune bygde museet og glemte sine videre forpliktelser.

Proessen med å finne en ny lokasjon for museet kunne fylle flere tykke bind. Historien inneholder politikere uten ryggrad og med evne til å snu kappen etter vinden, den evige diskusjonen om de østlige bydeler er «egnet til å huse viktige institusjoner», budsjettering som ikke tok hensyn til byggegrunnen i Bjørvika osv.

Munch-museet og også Hovedbiblioteket er bygget på en blanding av flis avleiret etter sagene langs Akerselva, mudder og jord. Begge byggene står på pæler som måtte over 60 meter ned i grunnen for å finne fast byggegrunn. Det ble også hevdet at det ville bli like dyrt å bygge nytt på Tøyen sammenlignet med Bjørvika.

Hei medlemmer !

Redaksjonen oppfordrer de som har personlige minner fra nærmiljøet om å skrive dem ned og sende dem inn som bidrag.

Send til:

marthe.glad@gmail.com

Offentlige budsjetter ble tilpasset denne «virkeligheten» for å få museet til Bjørvika.

En historie som har vandret i min families historie er fortalt av min far fra hans yngre dager. Oppvokst på Tøyen var han og noen kamerater nede på Grønland for å se på en storbrann.

Til venstre: Brann på Grønland (1920). Bilde: Edvard Munch/Munchmuseet. Over: Etter brannen på Grønland (1919). Bilde: Anders Beer Wilse / Oslo Museum.

En tilskuer henvendte seg til gutte-gjengen og spurte dem; vet dere hvem jeg er? Det var Edvard Munch som spurte fortalte min far. Guttene visste nok ikke hvem det var som spurte.

Denne brannen kan ikke ha vært den i 1919 fordi min far ville da ha vært knapt tre år, og det er ikke sannsynlig han ferdes på Grønland så tidlig. En forklaring er at det kanskje var en annen senere brann på Grønland. Brannen i 1919 resulterte både i skisser, tegninger, et maleri og et litografi.

Et annet bilde ble malt da det en sommer (1927) brøt ut en stor brann på Abbediengen like ved Munchs atelier og bolig på Ekely. Munch kom flyende med lerret og malerskrin og ga seg til å male, Han satte seg så nær at en av brannmennene ba ham om å flytte seg. «Ser de ikke at jeg arbeider? Kan dere vente et øyeblikk med den slangen der? Det blir jo bare røyk...» (Sitat fra Rolf Stenersens bok «Edvard Munch. Nærbilde av et geni».)

Huset brenner

Edvard Munch: Huset brenner! (1927). Lastet opp til Wikimedia av MLWatts. (CC-BY-SA-4.0)

Kilder: Digitalt Museum, Rolf Stenersen: «Edvard Munch. Nærbilde av et geni», Dagsavisen, Wikipedia, Munch-museet, Frank Høifødt: «Munch i Oslo».

Tipper du? 1 fjor fikk vi nesten kr. 3 000,- fra Norsk Tipping fordi noen av dere har ført opp historielaget som mottaker av grasrotmidler.

Dette er vi veldig takknemlige for.

Du finner mer om dette på <http://norsk-tipping.no>

Anne Ohren - tannlege i Tøyengata

En dag jeg satt og så på gamle bilder av Tøyengata, la jeg merke til et skilt i tredje etasje på et foto fra 1934: Tannlege Anne Ohren. Dette var en person jeg ville vite mer om. Resultatet ble følgende artikkel på lokalhistoriewiki.

Av: Marthe Glad Munch-Møller

Anne Ohren (født 23. mars 1898 i Lunner på Hadeland, død 12. januar 1963 i Oslo) var tannlege. Hun kom opprinnelig fra Hadeland, men drev som voksen tannlegekontor i Tøyengata 19.

Anne Ohren vokste opp på Østgarden Oren i Lunner på Hadeland, som datter av gardbrukerparet Peter Larsen Ohren og Marie Pedersdatter f. Horgen. I 1910 ble hun folketelt ved Pauline Blybergs pensjonat i Hønefoss. Her bodde hun sammen med med storesøstra, Kari Ohren, og flere elever fra Søndre Land. På dette tidspunktet var Anne 12 år, og Kari 14, og sannsynligvis bodde de der for å gå på skole. I husholdninga bodde også den danske tannlegen Ryge. Det er mulig at han kan ha vært en inspirasjon Annes senere yrkesvalg.

Anne gikk latinlinja på Ragna Nielsens skole, og tok examen artium i 1918. Hun var i England i et halvt år i 1921, og i Tyskland i hele 1922, før hun i 1926 avla tannlegeeksamen i Oslo. Etter

fullført utdanning hadde hun praksis på Jaren, og fortsatte praksisen sin der fram til 1933, da hun åpna eget tannlegekontor i Tøyengata i Oslo.

Anne Ohren ser ut til å ha levd ganske privat. Der andre skrev mye om seg selv i bøker som *Studentene fra 1918* og *Norske tannleger*, var Anne Ohren mer ordknapp, og la heller ikke ved bilde. Dette har innvirkning på hvor mye vi kan vite om henne i ettertid. Hun oppga foreksempel ikke hva hun gjorde i England og Tyskland, selv om det er sannsynlig at det var studieopphold.

Da hun var i 60-åra, skrev hun debattinnlegg i aviser. I 1959 skrev hun et lengre debattinnlegg i Dagbladet om at hun opplevde fokuset på å hjelpe de slitne husmødre som ensidig, og at hun ønska mer fokus på eldre ugifte yrkeskvinner. I 1961 skrev hun debattinnlegg i Aftenposten hvor hun argumenterte for hvorfor kvinner burde få tilgang til å være prester.

Tøyengata 19

Anne Ohrens tannlegekontor i Tøyengata 19 (1934).

Utsnitt av fotografi fra

Nasjonalbiblioteket.

Opprinnelig ugiver Henriksen & Steen

Foredragsholder Tore Pryser

På nettsidene våre ligger utfyllende referat og flere bilder.

Til møtet på som falt på kvinnedagen holdt Tore Pryser et interessant foredrag om bestemoren sin, Margit i «Nr. 13».

Pryser er professor emeritus ved Høgskolen i Lillehammer og har arbeidet med sosialhistorie, lokalhistorie og arbeiderbevegelsens historie.

Tore Pryser vokste opp i Kolstadgata på Tøyen og gikk på Tøyen skole, men det var hans bestemor det skulle handle om:

Margit ble født på Vålerenga og vokste opp i Heimdalsgata 26, gården som Rudolf Nilsen gjorde legendarisk gjennom sitt dikt om nr. 13.

Margit gikk på Grønland skole, måtte ut i arbeidslivet allerede på folkeskolen og var først i tjeneste og fikk senere fabrikkarbeid. Hun ble gravid som 17-åring og opplevde å få en svigerfamilie som ikke syntes hun var fin nok.

Lompa bør få et blått skilt!

Olympen, eller Lompa blant venner, har vært et sentralt sted på Grønland siden slutten av 1800-tallet.

Her har vært folkets hus, teater, bokseklubb, øl og avholdssak.

Nå er tida kommet for at stedet bør hedres med et blått skilt. Historielaget arbeider for at dette skal bli virkelighet.

Søknad er sendt til skiltkomiteen i kommunen.

Historielaget har valgt å gå inn med 5000 kroner for å bidra til finansiering.

I disse dager arbeides det med å skaffe flere sponsorer slik at hele kostnaden blir dekt inn.

Skrivekløe?

I år kommer det seks numre av historiebrevet: Februar, april, juni, august, oktober, desember.

Materialfristen er første dato i måneden. Vi ønsker særlig nyheter, bokmeldinger og kortere tekster.

Send til:
marthe.glad@gmail.com

ENERHAUGEN, GRØNLAND OG TØYEN HISTORIELAG c/o
Interkulturelt Museum (IKM), Tøyenbekken 5, 0188 Oslo

E-mail: egt.historielag@gmail.com - Org.nr. 924 634 766
Bankkonto: 1813 31 32690 - Vipps: 611188

Nettside: <https://egt-historielag.no/>

